

Foto: Gaston Batistini

Onveiligheid, discriminatie en geweld tegen LGBTQI+personen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Een kwalitatieve studie in de Brusselse LGBTQI+ gemeenschappen.

16.05.2019

Een studie in opdracht van equal.brussels en de Staatssecretaris voor Gelijke Kansen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

méthos

equal.brussels
gelijke kansen | égalité des chances

INHOUD

1. Inleiding	4
2. Methodologie	6
2.1. Onderzoeksopzet	6
2.2. Selectie van de respondenten	6
2.3. Profielen van de respondenten	7
3. Resultaten	10
3.1. Het dubbele gelaat van Brussel als LGBTQI+-vriendelijke regio	10
3.2. Geen no-go zones, wel zones met verhoogd risico voor LGBTQI+	13
3.3. Meervoudige discriminatie voor trans*personen	20
3.4. Geweldservaringen	22
3.4.1. Verbaal en psychisch geweld: wijdverspreid en grote impact op dagelijks welzijn	22
3.4.2. De intersectie van seksisme en LGBTQI+fobie leidt tot dubbele agressie	25
3.4.3. Religie, dominante mannelijkheid, culturele kennis en sociale achterstelling als verklaringen voor geweld	27
3.4.4. Affectie op straat als stadsguerilla	32
3.5. Meldingen, aangiften en klachten	35
3.5.1. Weinig ervaring en weinig geloof in de meerwaarde van meldpunten	35
3.5.2. De politie biedt geen veilige context	36
4. Aanbevelingen	39
5. Conclusie	41

méthos

*Les lois sont votées et sont de notre côté.
Mais l'esprit des lois doit encore s'adapter à la vie quotidienne. (...)
J'ai aussi l'impression qu'il y a une vraie régression de mentalité.
Et pourquoi ? Qu'est-ce qui a changé ? Je ne sais pas.
(Jessica, 39 ans)*

1. Inleiding

Anno 2018 is de **acceptatie van LGBTQI+ in België redelijk hoog maar zeker nog niet vanzelfsprekend**¹. Ondanks een open en liberaal wetgevend kader (homohuwelijk, adoptie,...) en een ijzersterk middenveld zijn discriminatie en geweld tegen LGBTQI+ nog al te vaak te problematisch. In een online onderzoek van het Steunpunt Gelijkekansenbeleid² blijkt dat negen op de tien van de ruim 1400 ondervraagde LGBTQI+ ooit in aanraking kwam met verbaal of psychisch geweld, drie op de tien met fysiek geweld en één op de vijf met materieel geweld.

Om meer duiding te geven aan deze cijfers lanceerde Brussels Staatssecretaris voor Gelijke Kansen Bianca Debaets en haar administratie equal.brussels in samenwerking met een aantal Brusselse LGBTQI+ middenveldsorganisaties een **kwalitatieve studie naar de onveiligheidsgevoelens, de discriminatie- en geweldservaringen van LGBTQI+ personen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest**. Dit rapport maakt deel uit van het actieplan Geïnspireerd door gelijkaardig onderzoek rond homofob geweld dat de voorbije jaren werd opgezet in Brussel en Vlaanderen³, moet dit kwalitatieve onderzoek in detail de aard, context en concrete ervaringen van discriminatie en geweld duiden maar ook het daderprofiel, de motieven, de ervaring met aangiften/meldingen en de gevolgen van het geweld onderzoeken. In tegenstelling tot de eerder uitgevoerde studies van Huysentruyt et al. (2014) en Poelman en Smits (2007) beperken we ons niet tot Brussel-stad of (het gebied rond) de Korenmarkt maar richten we de focus op het hele Brusselse Gewest. Daarnaast wensen we niet enkel LGBTQI+fobie vanuit een geweldsperspectief te benaderen. Ondanks de relevantie van het in kaart brengen van geweldservaringen, willen we meteen ook de focus leggen op meer subjectieve en latente vormen van LGBTQI+fobie. Subjectieve onveiligheidsgevoelens en concrete ervaringen met discriminatie mogen dan wel minder spectaculair lijken dan geweldsdelicten, ze zijn wijdverspreid en staan een gelijke behandeling van LGBTQI+ in de weg. Een laatste punt van verschil met bovengenoemde studies betreft het beleidsmatige karakter van dit onderzoek. Door samen met respondenten expliciet na te denken over mogelijkheden en oplossingen, krijgt het onderzoek een **collectief, bottom-up en praktisch karakter** dat mooi in evenwicht staat naast eerdere sociaal-wetenschappelijke onderzoeken.

Concreet heeft dit onderzoek als doel om via kwalitatief onderzoek **het narratief van onveiligheidsgevoelens, discriminatie en geweld van LGBTQI+ in het Brussels Gewest in kaart te brengen**. We praten uitgebreid met respondenten over de complexiteit van de sociale interacties die aan de basis liggen van geweldservaringen maar ook de context die het geweld vormgeeft wordt stapsgewijs besproken.

¹ [Onderzoeksrapport](#) van Unia en iVox naar homofobie in België anno 2016.

² D'haese, L., Dewaele, A., & Van Houtte, M. (2014). *Geweld tegenover holebi's II: een online survey over ervaringen met holebigeweld in Vlaanderen en de nasleep ervan*. Antwerpen: Steunpunt Gelijkekansenbeleid.

³ D'haese, L., Van Houtte, M., & Dewaele, A. (2013). *Geweld tegenover holebi's I: verkennende studie over de beleving, de omstandigheden en de uitkomsten van holebigeweld in Vlaanderen*. Antwerpen: Steunpunt Gelijkekansenbeleid.

Huysentruyt, H., Dewaele, A. & Meier, P. (2014). *De context van homofob geweld in de publieke ruimte. Een etnografisch onderzoek in het centrum van Brussel*. Antwerpen: Steunpunt Gelijkekansenbeleid

Poelman, M., & Smits, D. (2007). *Agressie tegen holebi's in Brussel-stad*. Antwerpen/Apeldoorn: Maklu.

Meer specifiek:

- (1) geeft het onderzoek **inzicht in de subjectieve onveiligheidsgevoelens en discriminatie-ervaringen** van LGBTQI+ in het Brusselse Gewest;
- (2) analyseert het onderzoek de **microdynamiek van verbaal, fysiek, psychisch, materieel en seksueel geweld** van LGBTQI+ in het Brusselse Gewest.
- (3) stelt het onderzoek **aanbevelingen op en maakt oplossingsgerichte voorstellen** voor een betere behandeling van meldingen en klachten van onveiligheidsgevoelens, discriminatie en geweld.

De onveiligheids- en geweldsproblematiek die in dit onderzoek besproken wordt heeft voornamelijk betrekking op de **openbare ruimte en in het publieke leven**. Dit betekent dat dus ook online geweld tot de scope van het onderzoek behoort. Intrafamiliaal geweld of problemen in de privésfeer zijn niet de hoofdfocus van dit onderzoek (al kunnen die wel vaak een aanleiding vormen tot problematieken buiten de privésfeer).

Deze studie kadert in het Brussels actieplan inzake Seksuele oriëntatie, Genderidentiteit en Genderexpressie 2017-2020⁴ en moet Brusselse beleidsmakers inzicht geven in de dagelijkse realiteit van onveiligheid, discriminatie en geweld van de LGBTQI+ gemeenschap en hen **engageren om preciezere beleidsmaatregelen te ontwikkelen**.

⁴ <http://equal.brussels/actieplan-nlcompressedpdf>

2. Methodologie

2.1. Onderzoeksopzet

Vanuit de doelstellingen van dit onderzoek volgt de logische keuze voor een **kwalitatief onderzoeksdesign**. Daar waar een kwantitatief onderzoeksdesign cijfergegevens over de grootte en reikwijdte van de problematiek in kaart kan brengen, laat een kwalitatief onderzoeksdesign meer detail toe over de subjectiviteit van LGBTQI+fobie. Door samen met de respondent tijd te maken en de psychologische ruimte te creëren om een uitgebreid en persoonlijk verhaal te vertellen verwerven we inzicht in de ervaringen, beeldvorming, sociale interacties en betekenisgeving van LGBTQI+fobie.

Het onderzoeksopzet is tweeledig. (1) We organiseerden **semi-gestructureerde diepte-interviews**. Deze methode laat toe om in detail en in alle vertrouwen te praten over de individuele geweldservaringen en de betekenis/interpretatie die respondenten hieraan geven. De focus tijdens deze gesprekken ligt op de individuele geweldservaringen. In lijn met de bestaande literatuur in onderscheiden we vier geweldtypes: verbaal/psychisch geweld (=handelingen waarbij geen fysiek contact tot stand komt zoals opmerkingen, bedreigingen, intimidatie, pesterijen, spuwen,...); fysiek geweld; materieel geweld en seksueel geweld.

(2) De diepte-interviews werden gecombineerd met een **focusgroep**. Tijdens een focusgroep is er minder ruimte voor het persoonlijke verhaal maar leidt de groepsdynamiek tot gesprekken, ideeën, inzichten die in een persoonlijk gesprek misschien minder aan bod komen. Tijdens de focusgroep debatteren over het thema onveiligheid en discriminatie in het Brussels Gewest. Het doel is om ervaringen te delen, samen na te denken over de context waarin onveiligheid en discriminatie plaatsvindt én oplossingsgericht te denken. Het doel is om op het einde van de focusgroep een duidelijk framework te hebben over de belangrijkste gevoelens/ervaringen, waar ze voorkomen en hoe ze te remediëren. Het oplossingsgerichte aspect is een cruciaal onderdeel van dit collectief en constructief moment. Het voordeel van de organisatie van een is dat we op relatief korte tijd veel ervaringen kunnen optekenen, in detail bespreken en samen denken over oplossingen en mogelijkheden.

2.2. Selectie van de respondenten

Net zoals in de medische wetenschappen rekruteerden we geïnteresseerden **via een open oproep**. Rode draad in de zoektocht naar deelnemers is de ervaring met LGBTQI+geweld in Brussel beseffende dat heel wat mensen niet per se een geweldservaring hebben meegemaakt. Dit rapport is dus de neerslag van **het relaas van mensen mét geweldservaring in de Brusselse publieke ruimte**. De oproep verspreidden we via het (Brusselse) LGBTQI+ middenveld. The Rainbow House was de meest voor de hand liggende partner. Zij nemen een bijzondere plek in het Brusselse LGBTQI+ landschap. Als netwerkorganisatie voor alles wat met LGBTQI+ in Brussel te maken heeft, zijn zij ideaal gepositioneerd om mee de oproep te verspreiden. Daarnaast willen we de

méthos

oproep ook verder verspreiden zodanig dat niet enkel zij die actief zijn in het verenigingsleven benaderd worden. We contacteerden dan ook organisaties en individuen die geen deel uitmaken van de gekende en reeds onderzochte “Kolenmarkt community”.

Voor de focusgroep werd ook een facebook-event aangemaakt. Deze werd massaal verspreid en gedeeld in de Franstalige gemeenschap. In de Nederlandstalige gemeenschap werd de oproep veel minder gedeeld⁵.

Na de rekrutering volgde de concrete selectie van participanten. De selectie voor de focusgroep bleef beperkt: we zochten tussen 7 en 12 mensen met ervaring met het topic en interesse om na te denken over wat er beter kan. Het is vanzelfsprekend dat we een mix beogen van achtergronden, geardheden en leeftijden maar pinden ons hier niet vast op aantallen: gemotiveerde participanten leiden namelijk tot meer kwalitatieve inzichten. De focusgroep vond plaats op 11 maart van 19u tot 21u30 in zaal Lollepot van het Rainbow House.

Geïnteresseerden voor de diepte-interviews kregen een korte vragenlijst toegestuurd met enkele algemene achtergrondvragen zodanig dat we een mix van profielen konden selecteren. De vragenlijst peilde naar de geweldservaring, seksuele oriëntatie, genderidentiteit, nationaliteit ouders, woonplaats, beroep en opleiding. Door deze info konden we een groep samenstellen met een grote diversiteit en dus ook intersectionaliteit⁶ toelaten. De diepte-interviews vonden plaats in de kantoren van Méthos of op een locatie naar de keuze. De duurtijd van een interview varieerde tussen 1u en 2u30. Voorafgaand aan het interview werd voor elke respondent benadrukt dat het interview volledig anoniem verwerkt zal worden. Gezien de gevoeligheid van het thema, konden respondenten op elk moment het interview stoppen. De interviewers hadden ook een lijst met contactgegevens van hulpverleners mocht daar vraag naar zijn.

2.3. Profielen van de respondenten

Wat de interviews betreft namen **14 personen** deel. Twee van de acht vrouwelijke respondenten identificeren zich als transgender. In tegenstelling tot ander onderzoek is er geen sprake van ondervertegenwoordiging van vrouwelijke respondenten waardoor de ervaringen van lesbische en biseksuele vrouwen integraal deel kunnen uitmaken van de analyse⁷. Zes respondenten hebben de Belgische nationaliteit, de overige hebben een dubbele nationaliteit of zijn afkomstig uit Europa of daarbuiten. Drie respondenten zijn werkzoekend, twee studeren nog, de overigen hebben een betaalde job.

⁵ Dit is meteen de reden waarom we enkel een Franstalige focusgroep organiseerden. De Nederlandstalige focusgroep werd vervangen door extra interviews.

⁶ Met intersectionaliteit doelen we op de discriminatie en onderdrukking van personen gebaseerd op een veelvoud van factoren.

⁷ Zie D’haese, L., Van Houtte, M., & Dewaele, A. (2013). *Geweld tegenover holebi’s I: verkennende studie over de beleving, de omstandigheden en de uitkomsten van holebigeweld in Vlaanderen*. Antwerpen: Steunpunt Gelijkekansenbeleid.

méthos

Onderstaande tabel geeft een **overzicht van de kenmerken van de respondenten** (leeftijd, woonplaats, beroep, nationaliteit, seksuele oriëntatie en genderidentiteit) voor de diepte-interviews:

Naam*	Leeftijd	Woonplaats	Professionele bezigheid	Nationaliteit	LGBTQI+
Julie Doudou	42	Laken	Leerkracht	Belgisch	L
Marie	65	Brussel	Gepensioneerd	Belgisch	B
Bogdan	38	Anderlecht	Straathoekwerker	Bulgaars	G
Enrico	31	Molenbeek	Performer	Braziliaans	G
Augusto	37	Elsene	Werkzoekend	Venezolaans	G
Pedro	41	Sint Gillis	Zelfstandige	Spaans	G
Tine/Lore	25/23	Anderlecht	Kunstenaar	Belgisch	Q
Olivier	19	Molenbeek	Werkzoekend	Belgisch	G
Elisabeth	42	Elsene	Bediende	Belgisch	T
Zacharia	20	Molenbeek	Werkstudent	Marokkaans/Italiaans	B
Alice	27	Elsene	Student	Pools/Belgisch	Q
Diana	29	Molenbeek	Werkzoekend	Macedonisch	T
Giannina	23	Etterbeek	Student	Italiaans/Belgisch	L
Sam	29	Anderlecht	Directeur	Belgisch	G

*De echte namen van de respondenten zijn vervangen door schuilnamen.

Voor de deelnemers aan de focusgroep werden minder hoge eisen gesteld wat betreft achtergrondkenmerken. Zeven deelnemers debatteerden met ons gedurende 2u30min over de topics onveiligheid en discriminatie.

méthos

Naam*	Leeftijd
Nicolas	25
Anna	35
Xavier	40
Christophe	44
Jessica	39
Louis	29
Mimoun	26

*De echte namen van de respondenten zijn vervangen door schuilnamen.

3. Resultaten

3.1. Het dubbele gelaat van Brussel als LGBTQI+vriendelijke regio

De tolerantie t.a.v. de LGBTQI+gemeenschappen in Brussel is geen eenduidig verhaal. Enerzijds benadrukken respondenten de grote diversiteit van Brussel⁸. Gezien de ontzettende diversiteit in het Brusselse Gewest, komen Brusselaars sneller in contact met mensen met verschillende achtergronden. Het gebrek aan een monocultuur en de heterogeniteit van nationaliteiten maakt dat Brusselaars noodzakelijkerwijs **in contact komen met een grote diversiteit aan mensen**. Dit aspect van Brussel wordt positief geëvalueerd.

I find Brussels an open-minded city. It is. In general it is open-minded. Despite isolated cases. But it is open-minded. I wouldn't value it if I would say otherwise. (Enrico, 31yo)

Er zijn hier zoveel culturen, zoveel religies, zoveel verschillende mensen. Je hebt hier echt vanalles. Het is een echte mix. Dus ja, het is dan ook normaal dat je hier ook homofoben hebt. (Olivier, 19 jaar)

In certain groups, in certain areas and neighbourhoods there is really no problem in Brussels. Other areas are more difficult (...) and you know no one is really 100% part of Brussels. That is why Brussels might be more open and has more openness to new people. (Pedro, 41 yo)

De buurt rond de **Kolenmarkt wordt beschouwd als een open en tolerante ruimte**. Er is voldoende gelegenheid om zonder veel probleem de eigen identiteit te beleven. Dit geldt toch vooral voor de grootste groep binnen de LGBTQI+ gemeenschap: de blanke homomannen. Zij zijn het meest zichtbaar rondom de Kolenmarkt.

Pour les gays, blancs, des hommes, c'est ok à Bruxelles. Il y a une rue pour eux. Pour les autres lettres il y a plus de problèmes. (Alice, 27 ans)

Around the Rainbow House, it is the place to be for gays. Well, let's say the privileged male cis gay. You know, when we mimic straight males there is really no problem. (Pedro, 42 yo)

⁸ Voor een mooi visueel rapport van de diversiteit in Brussel, zie <http://brussels-diversity.jetpack.ai/?fbclid=IwAR3z6nRkRCqU34rmzxSFWZs419qZQB6H29V7WXaSBWqyd3NHEWJjEUiLzbE>

méthos

Anderzijds heeft het verhaal een donkere keerzijde. Ondanks de nabijheid van zoveel verschillende mensen en culturen, heeft **geen enkele respondent het gevoel dat er in Brussel voldoende openheid en tolerantie is t.a.v. LGBTQI+**. Ondanks het progressieve wetgevend kader in België, heerst er geen gevoel van vooruitgang wat betreft aanvaarding, openheid en tolerantie t.a.v. LGBTQI+. Meer nog, volgens sommigen is er sprake van een **achteruitgang**.

Je suis vraiment mitigé sur Bruxelles. En Belgique on a fait pas mal d'avance au niveau de la loi mais la mentalité des gens n'a pas changé. Il y a vraiment un décalage entre les droits LGBTQI+ et l'accueil de la populations vers les gens LGBTQI+. (Elisabeth, 42 ans)

Goh, in de jaren '70 was het opener dan nu hoor. Ik had toen gedacht dat het nu veel makkelijker zou zijn. En dat we allemaal veel opener naar LGBTQI+ zouden kijken. Als je soms facebook reacties leest dan word je echt bang. Of als je de reacties hoort op Anuna De Wever die zegt dat ze genderneutraal is. Mensen voelen zich echt bedreigd daardoor. (Marie, 65 jaar)

Les lois sont votées et sont avec nous. Mais l'esprit des lois doit encore descendre à la vie quotidienne. (...) Et j'ai aussi l'impression qu'il y a une vraie régression de mentalité. Et pourquoi? Qu'est-qu'il y a changé? Je ne sais pas. (Jessica, 39 ans)

De vergelijking die de respondenten maken met (hoofd)steden in andere landen is ontzuenderend. **Het gevoel van openheid en tolerantie lijkt in vele steden groter dan in Brussel.**

Dans le monde anglo-saxon, c'est plus facile. (Alice, 27 ans)

Je me sens plus en sécurité à New York. (Elisabeth, 42 ans)

Et puis je retourne d'Amsterdam, de Paris, de Londres ou Berlin et je pense ah oui je suis à Bruxelles de nouveau. Ce n'est pas la même chose ici, je me sens plus en sécurité là-bas. C'est comme si personne ne s'en souciait là-bas. (Xavier, 40 ans)

Mijn partner komt uit Kaapstad. De grootste cultuurschock voor hem als hij naar hier komt is de homofobie, zeker in vergelijking met Gent. Dat is echt een confrontatie voor hem. (Sam, 29 jaar)

It's very different in Brazil. There are no LGBTQI+ laws but there it is ok, everybody is quite free. Here in Belgium there are many laws but the situation is often not ok. I encounter more situations here than in Brazil! (Enrico, 31yo)

méthos

I never had to hide my sexuality in Venezuela. Not that LGBT is accepted but it is no crime either. As a gay in Venezuela you can have a life, you don't have to hide, no one bothers. I was never discriminated...and then I come here. I have never felt so discriminated before. People say it with their eyes. (Augusto, 37yo)

Ondanks de diversiteit van Brussel en ondanks de nabijheid van zoveel verschillende achtergronden is **een volledig vrije LGBTQI+identiteitsbeleving nog steeds moeilijk**. Respondenten voelen weinig openheid en moeten nadenken over waar ze gaan, hoe ze zich outen en gedragen, welke vormen van affectie ze tonen etc. Dit beperkt de bewegingsvrijheid maar ook de mentale vrijheid van LGBTQI+. Stress, zelfcensuur en innerlijke onrust zijn het gevolg (zie ook deel 3.4).

3.2. Geen no-go zones, wel zones met verhoogd risico voor LGBTQI+

Naast feitelijke, meetbare sociaal-geografische gegevens zoals tewerkstellingsgraad, misdaadcijfers, scholingsgraad, werkloosheidscijfers etc. wordt de openbare ruimte ook geconstrueerd op basis van subjectieve ervaringen, verhalen en percepties. We bespreken hier voornamelijk deze subjectieve ervaringen.

Onveiligheidsgevoelens weerspiegelen niet de reële onveiligheidssituaties. Er bestaat een verschil tussen misdrijven, de gerapporteerde misdrijven en de gevoelens van onveiligheid die er in een stad heersen. Onveiligheidsgevoelens zijn per definitie **subjectieve gevoelens gebaseerd op een inschatting en een interpretatie van de omgeving**. Het betekent dat onveiligheidsgevoelens niet enkel gelinkt zijn aan daadwerkelijke misdrijven maar aan het gevoel van al dan niet veilig te zijn. Precaire omstandigheden (kansarmoede, openbaar druggebruik, bedelarij,...) en de verloedering van de openbare ruimte (zwerfvuil, gebrek aan groen, vuile en onderkomen infrastructuur,...) spelen onveiligheidsgevoelens in de hand.

Onder onveiligheidsgevoelens verstaan respondenten het gevoel van angst en onzekerheid in de openbare ruimte om een LGBTQI+foob incident mee te maken. Concreet gaat het om de angst voor opmerkingen, beledigingen, intimidatie en pesterijen. Deze angst wordt versterkt door de angst dat verbale agressie omslaat in fysieke agressie.

Deze onveiligheidsgevoelens **verschillen van buurt tot buurt**, soms zelfs van straat tot straat, of veranderen zelfs in één straat (bijvoorbeeld het begin en het einde van de Dansaertstraat in 1000 Brussel). Het is belangrijk te vermelden dat respondenten niet het gevoel hebben dat er in Brussel zoiets bestaat als een georganiseerde bende tegen LGBTQI+. Daarnaast benoemt geen enkele respondent specifieke buurten waar je absoluut niet kan komen. In die zin zijn er **geen no-go zones in Brussel**.

méthos

Er zijn geen echt gevaarlijke zones, wel zones, een aantal buurten waar de kans groter is dat het gevaarlijk wordt. Dat is een zone waar je gepest kan worden. Maar soms gebeurt er niets en soms dan weer wel. (Bogdan, 38 jaar)

Ook al is er geen sprake van no-go zones of buurten waar je sowieso een incident meemaakt, er heerst het gevoel dat Brussel nog steeds **een grote heteronormatieve zone** is. Bepaalde buurten mogen dan wel “veiliger” voelen, i.e. minder kans op pestgedrag en agressie, het blijft in heel Brussel moeilijk om als LGBTQI+ gelijkwaardig te handelen. Heteroseksualiteit blijft dé norm.

Echt veilige zones zijn er niet in Brussel. Ik kan nergens doen wat hetero-mensen doen. Al is het wel zo dat op plekken als Elsene of Sint-Gillis ik minder moet nadenken of ik de hand van mijn partner ga vastpakken of niet. (Sam, 29 jaar)

Des communes comme Watermael, Woluwe, là on se sent en sécurité mais c'est plus traditionaliste là-bas. Il y a la méfiance. LGBT n'existe pas là. (Elisabeth, 42 ans)

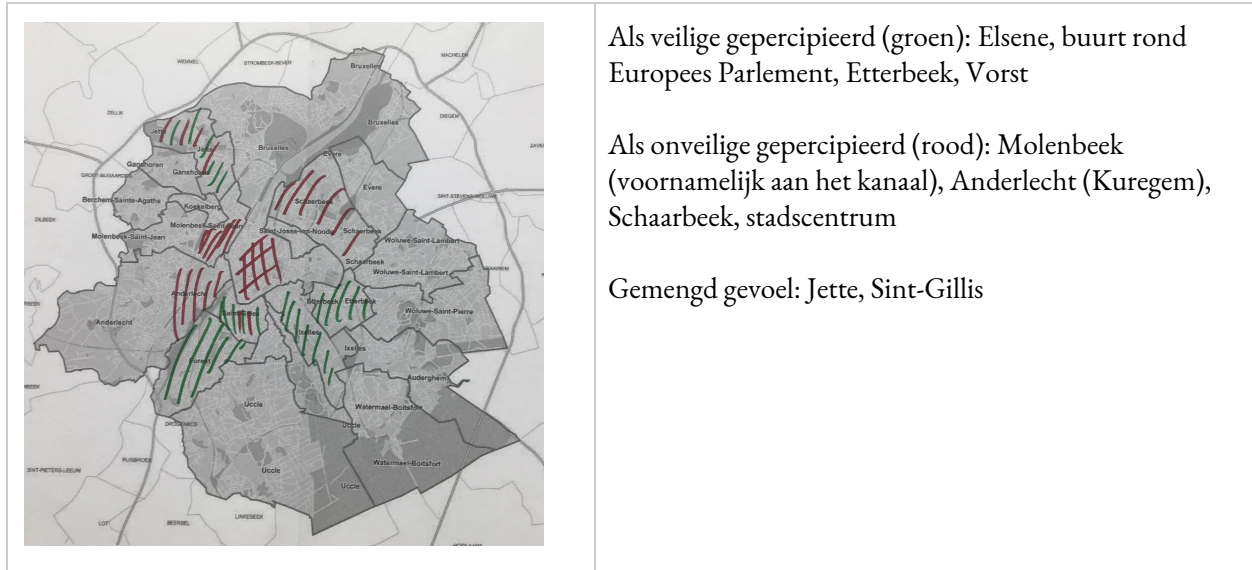
Sint-Lambrechts-Woluwe bijvoorbeeld, je zal daar niet aangevallen worden, dat klinkt safe maar mensen kijken wel. (Sam, 29 jaar)

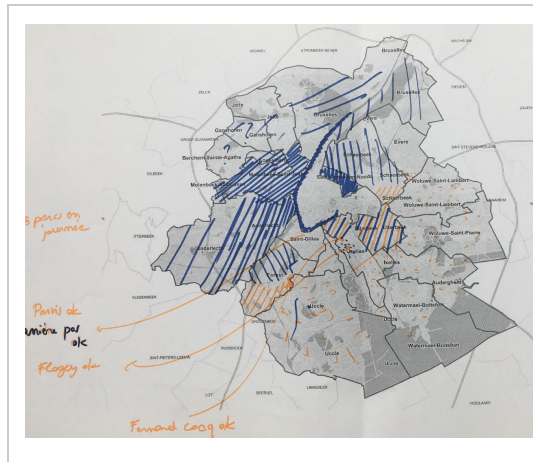
Aan de respondenten werd gevraagd om op twee kaarten van Brussel de buurten aan te duiden die in hun beleving veilig/onveilig zijn⁹. Een eerste kaart betreft het Brusselse Gewest, met alle gemeenten. Een tweede kaart betreft een detailkaart van het Brussels stadscentrum. In bijlage zijn alle kaarten opgenomen.

De analyse van de kaarten duidt op een sterke consensus tussen de verschillende respondenten. Zo goed als altijd worden **dezelfde buurten worden als veilig/onveilig gemarkeerd**. Enkel over het stadscentrum is geen consensus. Enerzijds is men van mening dat het centrum een *safe zone* is oww toerisme, de levendigheid en de uitgaansgelegenheden. Anderzijds associeert men de Anspachlaan/voetgangerszone met zwerfvuil, dakloosheid en groepjes hangjongeren die graag voorbijgangers pesten. Het gevoel dat respondenten hebben in de buurt rond de Beurs, de Anspachlaan en de voetgangerszone is sterk gelinkt aan een perceptie over de verloedering van het stadscentrum.

⁹ Noot: vier respondenten vonden het te moeilijk om zones aan te duiden. Tijdens de focusgroep werkten respondenten per 2 à 3 samen.

Enkele voorbeelden (op gewestelijk niveau):

Als veilig gepercipieerd (oranje): Hoog-Vorst, deel van Schaarbeek, Parvis van Sint Gillis, Fernand Cocqplein, Flageyplein, alle gemeenten in zuidwestelijk deel van Brussel, de parken overdag.

Als onveilige gepercipieerd (blauw): Laag-Vorst, Anderlecht, Molenbeek, oostelijk en zuidelijke deel van de kleine ring, Noord-Brussel, Schaarbeek, rondom Noordstation, Yzer.

Gemengd gevoel: Etterbeek, Naamsepoort/Matongé

Als veilig gepercipieerd (groen): Sint Pieters Woluwe, Sint Lambrechts Woluwe, Watermaal Bosvoorde

Als onveilig gepercipieerd (rood): Molenbeek (langs het kanaal), Kuregem

Gemend gevoel: Schaarbeek, Sint Gillis

Enkele voorbeelden (stadscentrum):

Als veilig gepercipieerd (groen):
Korenmarkt, rond het Koninklijk Paleis, de
Brusselkant van het Kanaal, Europese wijk

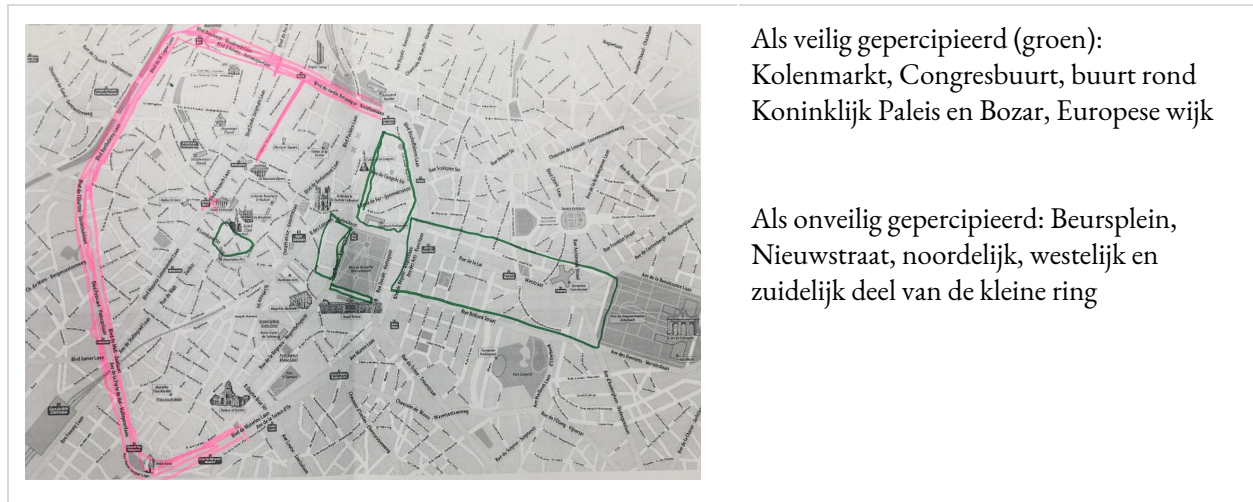
Als onveilig gepercipieerd (rod):
Zuidstation, westelijk deel van de Marollen,
Lemonnierlaan, Anspachlaan, Beurs en
Brouckère, Yzer, Sint-Joost

Als veilig gepercipieerd (blauw):
centumbuurt rond Beurs, Grote Markt,
Kolenmarkt, Sint-Goriksplein en
Sint-Katelijneplein, Europese wijk

Als onveilig gepercipieerd (rood):
Zuidstation, westelijk deel van de Marollen,
tram Lemonnier, Molenbeek-kant van het
Kanaal

Gemeng gevoel: buurt rond Rogier en
Noordstation

Voor een groot deel volgen de buurten die als onveilig worden gemarkeerd het kanaal (zie kaarten hierboven). In die zin volgt de beschrijving van veilige/onveilige zones de **traditionele opdeling in Brussel tussen het noordwestelijk deel en het zuidoostelijk deel**. Het zuidoostelijk deel betreft de meer welvarende buurten uit het Brusselse Gewest, zowel op **sociaal-economisch vlak** (hogere scholingsgraad, hoger inkomensniveau, hogere werkzaamheidsgraad,...) als op **sociaal-geografisch vlak** (lagere bevolkingsdichtheid, meer aanwezigheid van groen, betere kwaliteit van de woningen,...)¹⁰. Het omgekeerde verhaal zien we in het noordwestelijk deel. De **duale structuur** tussen deze delen van de stad is een steeds weerkerende vaststelling en kenmerkt in hoge mate de Brusselse stadscontext¹¹. Voor respondenten is de **sociale achterstelling** één van de voornaamste verklarende factoren voor LGBTQI+ geweld in Brussel (zie hieronder). De buurten waar het onveiligheidsgevoel het grootst is zijn de buurten waar sociale achterstelling heerst.

Respondenten vermoeden dat de buurten waar zij zich onveilig voelen sterk overlappen met de buurten waar in het algemeen grotere onveiligheidsgevoelens heersen. Het had interessant geweest om de cijfergegevens van de nieuwste Veiligheidsmonitor te vergelijken met onze bevindingen. Helaas zijn de resultaten van de Veiligheidsmonitor 2018 van de Federale Politie nog niet openbaar beschikbaar. In het geval dat we een overlap zouden waarnemen tussen de onveiligheidsgevoelens van de respondenten en de onveiligheidsgevoelens uit de Veiligheidsmonitor, zou dit **een aanwijzing kunnen zijn dat er niet zoiets bestaat als een LGBTQI+ no-go zone, dan wel een verhoogd risico voor LGBTQI+ in al onveilig gepercipieerde buurten**.

¹⁰ https://www.vgc.be/sites/www.vgc.be/files/download/oa_cjs_brussel_in_cijfers_werkveldanalyses_2015_webversie.pdf

¹¹ Zie http://www.bps-bpv.brussels/docs/BPV_BOPV_Verslag2016-2017.pdf voor een gedetailleerde studie van de **geregisteerde criminaliteit** in het Brussels Gewest. Ook in deze studie komt de duale structuur van Brussel sterk naar voren.

méthos

Naast het subjectieve onveiligheidsgevoel - dat dus niet noodzakelijk gelinkt is aan werkelijke onveiligheidssituaties - heeft iedere respondent meerdere verhalen over momenten waarop het gevoel van onveiligheid omslaat in een daadwerkelijke onveilige situatie. Het zijn momenten waarop (groepjes van) omstaanders of voorbijgangers beledigen, roepen, pesten, schelden, spuwen etc. Zulke straatpesterijen zijn schering en inslag en vergroten uiteraard het onveiligheidsgevoel en de gevaarsperceptie. Velen ondergaan zulke situaties, laat staan dat ze ze gemeld of gerapporteerd worden. In sommige gevallen was het interview het eerste moment waarop de geweldservaring met iemand gedeeld werd.

This incident in the metro, I told no-one actually. I'm alone in this situation. I didn't go to the police, that is too much hassle and they can't do anything. (Augusto, 37yo)

Dat in Etterbeek, ik heb dat nooit aan iemand verteld. Straf he. (Sam, 29 jaar)

Daarnaast is er ook het fenomeen dat respondenten de ervaren situaties minimaliseren of er lacherig over doen.

Du coup, ce sont des histoires banales, on entend souvent, pas seulement dans la communauté. Et qu'est ce qu'on fait? On minimise, on passe au-dessus, on change son comportement et on limite les signes. (Mimoun, 26 ans)

And you know what happens among friends? We laugh about it. Then we say 'you wanna know what happened to me now' we tell the story, laugh about it and go on (Pedro, 42 yo)

De momenten waarop onveiligheidsgevoelens transformeren in daadwerkelijke incidenten komen aan bod in het onderdeel over geweld (zie 3.4.).

3.3. Meervoudige discriminatie voor trans*personen

Er wordt **weinig melding gemaakt van discriminatie-ervaringen**. Respondenten wijten dit aan het duidelijke wetgevende kader waardoor uitsluiting op basis van beschermde eigenschappen minder gebeurt....of toch minder openlijk/duidelijk. Soms bestaat er twijfel over het feit of er al dan niet gediscrimineerd werd. De respondenten met zulke ervaring uiten **vermoedens van discriminatie** maar geven telkens aan dat ze hun vermoeden niet kunnen hard maken.

Goh ik kan het niet bewijzen of benoemen. Het is eerder een gevoel. Mijn aanstelling was een gans gedoe. Heeft veel tijd in beslag genomen. Er was vanalles. En dan vraag ik me af of het anders was geweest als ik een cis-beteroman was geweest. (Sam, 29 jaar)

méthos

Je suis refusé.e au boulot. J'ai travaillé là-bas pendant 7 ans. C'était un job administrative dans la domaine de la culture et de l'art. Un jeune homme a reçu ce boulot. Est-ce que je suis discriminé.e? Je ne sais pas. En tout cas je ne peux pas le prouver. (Alice, 27 ans)

Discriminatie...ik wil nee zeggen maar dan denk ik bijvoorbeeld, in het zwembad, mensen hebben plots een andere kijk als er gemerkt wordt dat je anders bent. (Bogdan 38 jaar)

Als er dan toch sprake is van discriminatie, dan komt dit hard aan. Plots realiseert men dat gelijkwaardigheid veraf kan zijn. **Het gevoel van anders-zijn wordt versterkt.** Zeker bij jonge, hoogopgeleide, blanke cis-homomannen of cis-lesbische vrouwen speelt dit sterk omdat zij vaak in een open en tolerant milieu zijn opgegroeid. Zij hebben relatief weinig ervaring met LGBTQI+fobie en ondervinden plots wat het betekent om in een LGBTQI+fobe context terecht te komen.

Ik ging met mijn vriendin iets in eten in een restaurant in het centrum. We liepen hand in hand binnen. We zetten ons neer, kregen de kaart en wachtten op de bediening. Maar we werden totaal genegeerd. Het duurde echt superlang. De man naast ons heeft zelfs nog teken gedaan dat ze moesten komen. Het was trouwens een vrouwelijke ober. (...) Je begint ook te twijfelen he. Is dit toeval? Maar het was geen toeval, was echt duidelijk. (...) We waren echt heel kwaad. We zijn wel blijven zitten. Want wat kan je doen? Hoe kan ik dat bewijzen? Ze gaan toch zeggen 'oei maar het was echt druk'. We hebben achteraf wel een negatieve review op facebook geschreven. (Giannina, 23 jaar)

J'ai voulu donné du sang. J'ai entendu que comme gay, ce n'est pas possible. C'était vraiment le choque. Ça m'a touché. Normalement on est dans un milieu qui est ok avec qui je suis et c'est une surprise quand on réalise qu'il y a encore de homonégativité. (Louis, 29 ans)

De ervaringen met discriminatie bij LGB-personen mogen dan eerder beperkt zijn, dit geldt niet voor trans*personen. De geïnterviewde trans*personen bespreken de **meervoudige discriminaties** waaraan zij blootgesteld werden. We stellen een lijst op van de instanties waar zij een negatieve/discriminatoire ervaring vermeldden in de publieke sfeer:

- Gemeentelijke overheden en administraties
- Welzijnsorganisaties (OCMW, psychologen)
- Politie
- Rechtbank en magistraten
- In arbeidssituaties
- In het uitgaansleven

De privésfeer buiten beschouwing gelaten, zien we dat er in zowat elke publieke levenssfeer moeilijkheden optreden op basis van hun genderidentiteit (professioneel, amusement, welzijn, administratie, juridische sfeer en bescherming en ordehandhaving).

The woman at the CPAS refused to call me Diana. I asked 'call me Diana' and she just wouldn't do it. I asked a couple of times and each time she refused. This is full discrimination. It's good that CPAS is available, they help you but the people are weird. They treat you like dirt and laugh in your face. And they should now: I come for freedom, I don't come here for money. (Diana, 29 yo)

Dans le tribunal, surtout avec les juges et les avocats - il y a avait pas mal de femmes - il ya avait beaucoup d'agressivité et de discriminations. Un moment donné je me suis enlevé.e et j'ai plaidé pour être respecté en tant que personne (...) en tout cas l'audience a entendu les violences et discriminations contre moi. (Elisabeth, 42 ans)

De besproken ervaringen met discriminatie maar ook de instanties waar discriminatie voorkomt, tonen het dagelijkse gevecht van trans*personen op verschillende terreinen, niet enkel in de Brusselse publieke ruimte.

For 29 years, I have been a superactor. I would win an Oscar. No, seriously, it's not been good. Not in the past. And now in Brussels neither. I hoped that everything would be better here but I realized quickly it is not ok here in Brussels. The police, the people, they treat me like dirt. (Diana, 29yo)

3.4. Geweldservaringen

3.4.1. Verbaal en psychisch geweld: wijdverspreid en grote impact op dagelijks welzijn

Naar analogie met ander ander onderzoek naar LGBTQI+ geweld stellen we een **geweldsmatrix** op. De vier onderscheiden vormen van geweld komen hier aan bod. Alle respondenten hebben ervaringen met **verbaal en psychisch geweld**. Bij deze vorm van geweld komt er geen fysieke handeling aan te pas. Het gaat hierbij vaak om scheldwoorden en beledigingen op straat of in het openbaar vervoer. In een aantal gevallen vertellen respondenten verhalen van zware psychologische intimidatie en agressie: het gefilmd worden tijdens een rit op het openbaar vervoer; 's ochtends condooms in een cirkel uitgestald op de stoep vinden; omcirkeld worden en zich dienen te 'excuseren' voor het feit gay te zijn; achtervolgd worden; oneerbare voorstellen krijgen;

méthos

uitgelachen worden door een jeugdwerker (die op zijn beurt de hele groep kinderen laat mee lachen); beschuldigd worden van verkrachting in een online post; bespuwd worden.

Bij **fysiek geweld** is er sprake van een gewelddadige aanraking. Dit kan gaan van een duw, slagen en verwondingen tot (zwaar) fysiek geweld met voorwerpen. Respondenten maken melding van slagen en verwondingen maar ook van verschillende ‘projectielen’ waarmee men bekogeld werd, bijvoorbeeld stenen of blikjes. **Seksueel geweld** omvat elke vorm van seksuele toenadering waarbij een fysieke aanraking of exhibitionisme van de dader aan te pas komt¹², zoals bijvoorbeeld ongewenste aanraking en verkrachting. Bij **materieel geweld** is er sprake van materieel gewin voor de dader. Beschadiging en diefstal zijn in de interviews de meest voorkomende vormen van materieel geweld.

	Verbaal/psychisch	Fysiek	Seksueel	Materieel
Julie Doudou	X			
Marie	X	(X)	(X)	
Bogdan	X			
Enrico	X	X		
Augusto	X	X	X	
Pedro	X	X		
Tine	X			
Olivier	X	X		X
Elisabeth	X	X		X
Zacharia	X		X	
Alice	X			
Diana	X	X		X
Giannina	X			
Sam	X	X		

¹² Huysentruyt, H., Dewaele, A. & Meier, P. (2014). *De context van homofoob geweld in de publieke ruimte. Een etnografisch onderzoek in het centrum van Brussel*. Antwerpen: Steunpunt Gelijkekansenbeleid

méthos

De geweldsmatrix kan niet gelezen worden als een matrix die gradaties maakt in de ernst van het geweld maar tracht types geweld te onderscheiden. Ondanks dat de angst voor fysiek geweld het grootst is bij de respondenten, zijn het toch vaak **vormen van verbaal en psychisch geweld die een grote impact hebben op het dagelijks welzijn en de innerlijke rust**. Zulke vormen van geweld kunnen misschien nog het best omschreven worden als psychologische oorlogsvoering en veroorzaken vaak (zware) psychologische schade (zie ook 3.4.4.).

We zijn nu een jaar later en ik sta er mee op en ga ermee slapen. Nog altijd. (Tine, 25 jaar)

Ik durfde geen deur meer open doen. Ik was echt bang. Ik stond er ook helemaal alleen voor. Iedereen is wel vriendelijk maar je kan het toch niet echt delen. (...) Ik heb echt veel nachtmerries gehad en ben naar een psycholoog gegaan die mij geholpen heeft om de moord te plaatsen. (Marie, 65 jaar)¹³

Geweld - en dan vooral verbaal geweld - komt voor veel respondenten onverwacht. Men schrikt van de onmiddellijke en directe haat en het pestgedrag. Dit verklaart waarschijnlijk waarom respondenten **zelden reageren** tijdens incidenten. Het verrassingseffect én de angst dat de situatie zal escaleren, vergroten de moeilijkheid om te reageren. Velen voelen zich niet in staat gepast te reageren.

Ik negeer het als er iets gebeurt. Wat moet je anders doen? Ze spuwen en wandelen weg. Wat moet je doen? Je weet echt niet hoe ermee om te gaan. Het duurt enkele seconden en het is voorbij. (Giannina, 23 jaar)

I don't want to be passive but it is so difficult to respond. I don't know the language so what to say. (...) There is this organisation called Garance. I want to follow a course on self-defense. I don't want to stay passive. (Pedro, 41yo)

Ik was totaal frozen toen ik het bericht las. Ik was in totaal ongeloof. (...) Mijn reactie was eigenlijk om te verdwijnen. (Tine, 25 jaar)

Een aantal respondenten geeft expliciet geen reactie. Het is een **weloverwogen strategie** om de overhand op de situatie te krijgen. Enerzijds willen ze niet dat het incident escaleert dus negeren ze daders. Anderzijds behouden ze zo de overhand over de situatie: ze willen de dader niet te kennen geven dat men hen gehoord heeft.

Ik geef geen reactie als er naar mij geroepen wordt op straat. Ik doe alsof ik niks heb gehoord. Dat is voor mij het minste kwaad. Het is erg als het gebeurt maar ik reageer niet. Ik wil hen liever laten denken 'heeft hij iets gehoord?' Ik wil hen niet laten weten dat ik ze gehoord heb. Dat is mijn manier. Andere mensen zullen anders reageren maar dit is mijn persoonlijke strategie. (Bogdan, 38 jaar)

¹³ Door het interview gaf Marie haar goede vriend een stem. Hij is een aantal jaar geleden in Brussel vermoord owv LGBTQI+haat. De zaak heeft nooit veel ruchtbaarheid gekregen "uit belang voor het onderzoek". De moordenaar is nooit gevat.

Slechts een klein aantal respondenten reageert. Reageren voelt voor hen correcter aan omdat ze zich niet wensen weg te cijferen maar net op te komen voor wie ze zijn.

J'étais bousculé.e dans le métro par des jeunes, peut-être 15/16 ans. Je me suis enlevé.e et racontez mon histoire. (...) C'est la technique d'autodéfense. Mais j'ai aussi peur, comme beaucoup des femmes. (...) Je n'ai pas envie de m'effacer, retrancher à cause des autres. (Elisabeth, 42 ans)

Après je me bats souvent quand on me traite de PD. Je déteste ce mot. Un PD ne peut pas répondre, il n'a pas le droit de se défendre donc je suis souvent amené.e à me battre. Je réponds. (...) Je n'ai pas envie de marcher tout le temps dans la rue et me faire insulter, de m'exposer avec la personne qui j'aime. Je ne critique pas tous les couples que je vois donc les gens doivent faire de même. (...) C'est pas que j'ai pas peur mais je me mets en confiance, je me dis que ça doit pas m'empêcher de vivre. (Zacharia, 20 ans)

3.4.2. De intersectie van seksisme en LGBTQI+fobie leidt tot dubbele agressie

Respondenten vergelijken de situatie van LGBTQI+ met de situatie van vrouwen in Brussel. Vrouwen zijn vaak slachtoffer van seksisme in de stad, wat het onveiligheidsgevoel voor vrouwen zwaar in de hand speelt. Beledigende en denigrerende opmerkingen en seksuele intimidatie zijn dagelijkse kost.

Quand je vois un groupe des hommes, j'ai vraiment peur. Sur les terrasses, dans les magasins. Je crainte les hommes en groupe avec leurs remarques déguillasses. Aussi pendant la journée. Je me sens pas à l'aise quand je vois un groupe des hommes, même si je suis en vélo. (Julie, 42 ans)

Dit maakt het volgens de vrouwelijke respondenten vaak een gecompliceerd verhaal. Er is het geweld oww het vrouw-zijn en er is het geweld oww de seksuele voorkeur/genderidentiteit. **De intersectie tussen het seksistisch en LGBTQI+foob gedrag van mannen in de stad leidt voor vrouwen tot dubbele agressie.** Het specifieke geweld tegen lesbische/queervrouwen heeft ook nog eens een seksuele component. Lesbofobe heteromannen geven vaak seksistische opmerkingen.

Als vrouw krijg je vooral seksuele opmerkingen. Ik heb nooit schrik dat ik slaag ga krijgen ofzo. Dat is anders bij gays. Omdat ik lesbisch ben, is er blijkbaar voor mannen een seksuele component, wat ze kennen van porno ofzo. Hoe vaak dat ik het al gehoord heb, zo van geef mekaar eens een kus. (Giannina, 23 jaar)

Twee vrouwen dat is sneller aanvaard, dat is maatschappelijk meer aanvaard, dat is cooler. Mannen vinden dat cool. Twee mannen dat is sneller pervers. (Marie, 65 jaar)

Dans l'espace publique, les femmes cis, quand on est plus féminine, elles sont harcelées pour le fait qu'on est femme. Et puis il y a les butchs, les plus masculines, elles se font tabasser. Moi je montre pas des signes, je montre plus de l'affection. Quand je suis avec une copine on ne dérange pas l'ordre binaire des choses. (...) Je veux pas que les mecs m'insultent, qu'ils me suivent ou qu'ils veulent coucher avec moi. Je ne veux pas exiger les hommes donc on est neutre, on est business. (Alice, 27 ans)

Dit maakt de Brusselse publieke ruimte een **arena waar door sommigen expliciet gezocht wordt naar “zwakste schakels”**. Alles wat niet past binnen een standaard heteromannelijk profiel of voldoet aan stereotiepe mannelijkheid wordt een potentieel doelwit.

Vrouwen, maar alles wat meer vrouwelijk is, vrouwelijkheid, femme-energy en vanaf het moment dat je openlijk niet-hetero bent, dat is allemaal een gemeenschappelijke factor in Brussel voor van die micro-agressies. (Sam, 29 jaar)

Now I have a bit less problems. Before and during my transition it was really bad. It's deadly out there for a boy with very feminine treats. (Donna, 29 yo)

Niet enkel heteronormativiteit maar ook bredere mannelijke superioriteit liggen aan de basis van zulk pest- en geweldsgedrag. Deze cocktail wordt in de literatuur omschreven als **hegemonic masculinities**. Deze vorm van mannelijkheid stelt een machtsrelatie voorop tussen mannen en vrouwen, mannelijkheid en vrouwelijkheid en tussen mannen onderling¹⁴. De hegemonische mannelijkheid wordt doorgaans aanvaard als maatschappelijke

¹⁴ Messerschmidt, J. W. (2012). Engendering Gendered Knowledge: Assessing the Academic Appropriation of Hegemonic Masculinity. *Men and Masculinities*, 15(1), 56-76.

méthos

norm maar is zeker niet de enige verklaring waarom geweld optreedt. Mogelijk geweld wordt versterkt bij interactie tussen genderrelaties en

andere machtsrelaties zoals bijvoorbeeld etniciteit en sociale klasse¹⁵. **De kans op geweld is het grootst wanneer de kloof tussen de verschillende gender- en machtsrelaties het grootst is.**

Mijn partner wordt met rust gelaten terwijl die veel extravaganter gekleed is¹⁶. Ik representeer veel meer dan gewoon een homo. Ik zie het geweld naar mij ook als agressie tegen de privileges die ik heb en een kwaadheid tegen dominante systemen. (Sam, 29 jaar)

I'm quite safe. Even if I wear high heels. I have my black privilege. People feel more threatened with black people. (...) We're not beaten more often because people have to think about it when they see us. I'm black but Brazilian, not African, I'm gay and I have a white boyfriend. That's a lot of boxes to tick, people get confused. (Enrico, 31 yo)

Then again I'm a privileged male cis gay. I'm an easy target. (Pedro, 41yo)

3.4.3. Religie, dominante mannelijkheid, culturele kennis en sociale achterstelling als verklaringen voor geweld

a. Onbekende daders

Daders van straatgeweld zijn meestal onbekend bij slachtoffers. Het zijn vaak passanten die gendernonconforme symbolen en gedrag, visuele kenmerken en/of affectie oppikken en daarop instant reageren. Dit geweld is meestal verbaal of fysiek, kan op elk moment van de dag plaatsvinden en komt onverwacht.

It was around 8 am after the Pride. We were going to have some breakfast after the party. We were excited, felt empowered. We were shining with energy after this wonderful night. When all of a sudden, completely out of the blue, a drunken black guy hit me in the face as I was passing by. My boyfriend went

¹⁵ Huysentruyt, H., Dewaele, A. & Meier, P. (2014). *De context van homofoob geweld in de publieke ruimte. Een etnografisch onderzoek in het centrum van Brussel*. Antwerpen: Steunpunt Gelijkekansenbeleid

¹⁶ Sam heeft een Zuid-Afrikaanse partner.

méthos

after him but they took a bottle and hit him with the bottle. It was horror, there was blood, I was screaming.

De winter is erger want dan is er het fenomeen van de petards. (Sam, 29 jaar)

Je préfère l'hiver, je préfère quand il pleut. Il y a moins de gens dans les rues. (Jessica, 39 ans)

De percepties van slachtoffers over de (onbekende) daders komen grotendeels overeen. Respondenten schatten daders erg jong in: vaak al vanaf 12 à 13 jaar. **Tijdens de leeftijdsfase van 16 tot 30 jaar lijkt LGBTQI+foob gedrag te pieken.** Dit beeld contrasteert met het idee dat LGBTQI+haat vooral voorkomt bij oudere generaties. Respondenten geven ook aan dat **meer en meer vrouwen** hatelijke opmerkingen geven, daar waar **voordien LGBTQI+fobie voornamelijk een mannelijke zaak** was.

Ook vrouwen geven opmerkingen of kijken. Dat is wel minder maar als het gebeurt is het venijniger. (Giannina, 23 jaar)

I was laughed at by a woman and she shouted at me, some mean things. I can't remember. That made me very angry. It gave me very bad energy. (Donna, 29 yo)

Net als in ander geweldsonderzoek bij LGBTQI+ duiden een aantal respondenten moslimjongeren of jongeren van Arabische afkomst aan als daders¹⁷. Toch duikt een genuanceerd beeld op. Het merendeel van de respondenten detailleren en verklaren hun beschrijving van het gepercipieerde daderprofiel zodanig dat **een snelle link tussen etniciteit en LGBTQI+ geweld niet zomaar aan de orde is. Deze analytische benadering van het daderprofiel duidt op het bewustzijn over de complexiteit van dit fenomeen.**

Er zijn meer reacties van mensen met andere origines. Dat is moeilijk om te zeggen want je wil niet veralgemenen maar je moet wel de doelgroep, de daders bereiken. En het is trouwens allemaal veel complexer. Je kan het hen vaak niet kwalijk nemen, als het hen zo is aangeleerd. Als ze dat van kleins af gehoord hebben. Vandaar dat het zo belangrijk is om blijvend te sensibiliseren. (Giannina, 23 jaar)

Ja het gebeurt wel vaker in buurten met POC [person of colour] maar daar stopt het niet. Dat gaat echt hand in hand met structurele problematieken. (Sam, 29 jaar)

¹⁷ Zie o.a. D'haese, L., Van Houtte, M., & Dewaele, A. (2013). *Geweld tegenover holebi's I: verkennende studie over de beleving, de omstandigheden en de uitkomsten van holebigeweld in Vlaanderen*. Antwerpen: Steunpunt Gelijkekansenbeleid.
Huysentruyt, H., Dewaele, A. & Meier, P. (2014). *De context van homofoob geweld in de publieke ruimte. Een etnografisch onderzoek in het centrum van Brussel*. Antwerpen: Steunpunt Gelijkekansenbeleid

De respondenten interpreteren onmiddellijk de motieven en geven (aanzetten tot) verklaringen voor LGBTQI+geweld. Vier verklaringen komen steeds weer terug: religie, *hegemonic masculinity*, socio-culturele kennis en sociale achterstelling.

(1) Religie.

Monotheïstische godsdiensten -voornamelijk islam en katholicisme- worden vaak aangehaald als zouden gelovigen enkel heteroseksualiteit/cisgender aanvaarden. Een andere dan van de norm afwijkende seksuele oriëntatie of genderidentiteit is moeilijk aanvaardbaar. Deze godsdiensten zouden andere dan conforme genderrelaties in de weg staan en pleiten voor standaard heteroseksuele relaties die natuurlijke voortplanting mogelijk maakt.

C'est surtout dans la religion musulmanne, chrétiennes et témoins de Jehovah. (Zacharia, 20 ans)

Binnen bepaalde richtingen in de islam is homoseksualiteit totaal niet bespreekbaar. Het gaat dan om het salafisme. Dat is een zeer extreme vorm die LGBT het toppunt van decadentie vinden. (...) Dat is echt angstaanjagend. Er is geen kritisch denken meer. (Marie, 65 jaar)

Geloofsovertuiging is volgens mij een belangrijke reden. Vooral in de islam maar ook in de kerk. Het geloof verbiedt je dat. (Olivier, 20 jaar)

Religion and hate have a clear link. They really walk together. And you know, it's completely insane but it is a challenge to grow out of this. (Enrico, 31yo)

(2) *Hegemonic masculinity* (zie ook 3.4.2.)

We gebruiken de term *hegemonic masculinity* om de machtsrelatie van mannen t.a.v. vrouwen, vrouwelijkheid en alles wat zich buiten de heersende gendernormen afspeelt, te duiden. Respondenten zelf gebruiken termen als *machocultuur*, *machist world*, *patriarchal system*, *toxic masculinity* of *fragiele mannelijkheid*. Deze vormen van mannelijkheid **domineren en marginaliseren andere vormen van het hele spectrum tussen mannelijkheid en vrouwelijkheid**. Deze dominante mannelijkheidsstructuur wordt versterkt in mannelijke ruimtes, i.e. plekken waar meer mannen dan

méthos

vrouwen in het straatbeeld te zien zijn. Geweld kan (maar hoeft niet) een manier zijn om deze dominantie te uiten.

These teenagers, often drunk, they harass people to show off, they show off their toxic masculinity. (...) This is really over-arching within teenagers. They are raised in a very patriarchal system and they see this as normal. (Pedro, 41 yo)

The fathers teach kids at home how to be a man. And then also how to treat LGBT. My father did the same thing with me. (Donna, 29 yo)

Quand l'homme parle, il veut imposer sa masculinité. (Zacharia, 19yo)

(3) Socio-culturele kennis

Het gebrek aan specifieke culturele kennis, het gebrek aan kennis over de geldende wetgeving maar ook het gebrek aan kennis over LGBTQI+ en hun positie in de samenleving is voor vele respondenten een verklaring voor LGBTQI+ geweld. Gezien de diversiteit in Brussel zijn veel personen in een compleet andere context dan de Belgische gesocialiseerd. Daardoor heerst er **onwetendheid over de sociale en culturele regels, ook wat betreft genderrollen en seksualiteit. Dat maakt hen extra kwetsbaar voor LGBTQI+fobie.**

Not knowing the cultural background, the language, the symbols and the cultural cues is so important. It really explains a lot of the hatred and the violence against gays. (Pedro, 41yo)

Soms zijn inwoners niet klaar om te accepteren. Je ziet dat bij nieuwkomers uit landen waar het niet normaal is om LGBT te zijn. Die mentaliteit is hier. En het is een gans proces van sensibilisatie om in detail uit te leggen dat LGBT geen ziekte is bijvoorbeeld. Een inburgeringscursus is een goeie stap. (Bogdan, 38 jaar)

For some people is gay hate a big struggle in their mind. They have learned it their entire life. It is very difficult for them to understand it is different here. It is really not easy for them. (Enrico, 31yo)

(4) Sociale achterstelling

Een lage socio-economische status en sociale achterstelling of zelfs exclusie zijn volgens een aantal respondenten een belangrijke factor voor LGBTQI+geweld, zeker als het gaat om straatgeweld en pestgedrag van jongeren. Het idee leeft dat er meer geweld gepleegd wordt om de mannelijkheid te bevestigen (zie ook *hegemonic masculinity*), of om zichzelf bevestigd te zien *tout court*. Geweld tegen LGBTQI+ vormt dan het uitgelezen kanaal om **frustraties weg te werken. Via negatief gedrag verzet men zich tegen een maatschappij dat toch geen rekening houdt met hen. In die zin is zulk gedrag te interpreteren als verzet tegen bestaande machtsstructuren.** Via pestgedrag en

méthos

geweld tracht men macht terug te winnen. Dit komt het zelfbeeld ten goede in een maatschappij die deze jongeren toch al marginaliseert.

C'est sont les hommes supérieures qui ont le pouvoir. Harceler est une manière retrouver le pouvoir. C'est vraiment une expression de pouvoir. Ils ont cette espèce de jubilation d'enmerder quelqu'un. (Alice, 27 ans)

Uitzichtloosheid is de common factor van zulk gedrag. Het is echt meer dan gewoon homofobie. Het zijn jongeren die geen perspectief hebben, zonder interesses, zonder verhaal. Ze maken geen deel uit van iets groter, er is geen structurele aandacht voor hen. Het heeft volgens mij niks te maken met religie maar echt een probleem op structureel niveau. (Sam, 29 jaar)

It is linked to poverty and education. Less access to all kind of resources. (Pedro, 41yo)

The feeling of exclusion, it is the worst you can have. Gay people should know. (...) You know in the end people don't care about others. It's only when they are frustrated and angry that will react and act like stupid. (Enrico, 31yo)

b. Bekende daders

In een aantal gevallen kennen de slachtoffer de daders van LGBTQI+geweld. Het gaat voornamelijk om geweld in **privésituaties of professionele contexten, al dan niet online**. De gerapporteerde geweldservaringen hadden steeds ook een publieke component en zijn in die zin meer dan enkel intrapersonlijke of intrafamiliale verhalen.

De psychologische impact van zulk geweld is groot, net omdat daders gekend zijn. Vaak is er een aanloop voor deze vorm van geweld. In twee gevallen was een coming-out de aanleiding voor het gebruik van geweld.

Vijf jaar geleden deed ik mijn coming-out. Dat viel goed mee voor mijn ma, mijn pa had het er moeilijker mee. Maar stilaan is de situatie verslechterd, mijn ma werd kwader en kwader. Op de duur mocht ik niet meer douchen en naar het toilet wanneer ik wilde. En op een bepaald moment is het totaal geëscaleerd. (...) Mijn ma was volledig over haar toeren, ze was aan het slaan en krabben. Ik heb toen de politie gebeld. Dat was trouwens niet de eerste interventie. Ik kon echt niet meer thuis blijven. (Anoniem)

Ma mère m'a mis à la rue car elle trouve que c'est pas normal [l'homosexualité]. (...) Ma mère était venue au travail, pour m'insulter et pour les clés. Je n'ai pas apprécié. Surtout au travail, si elle veut me parler elle a mon numéro. Du coup j'ai porté plainte pour harcèlement pour homophobie. (Anoniem)

Incidenten kunnen ook binnen de LGBTQI+gemeenschap plaatsvinden. Respondenten rapporteren een **gepercipieerde stijging van in-group violence**. Vaak liggen menselijke emoties als jaloezie, overhand en macht aan de basis van soms heftige incidenten. **Online kanalen vormen een perfecte uitlaatklep**. De gevolgen voor slachtoffers worden onderschat. Eens een bericht verdwijnt in een feed, is voor de meesten de kous af. Het slachtoffer krijgt vaak de kans niet om zich te verdedigen of er is geen kans op wederwoord. Hun proces wordt online gemaakt en zij dragen de gevolgen nog lang met zich mee.

En plots kwam er in die groep een post van mijn ex. Die beschuldigde mij als abuser, ik zou haar verkracht hebben, mentaal ziek zijn en ik zou transfobisch zijn. Ik werd in een paar zinnen als totale dader weggezet. (...) En toen kwamen de agressieve reacties in de comments. Er was echt een campagne tegen mij. En wat kan je doen, iedereen gelooft het slachtoffer. (...) Zelfs spreken als dader is agressief. (Tine, 25 jaar)

Je suis exclus.e d'un groupe en ligne parce que j'ai fait une remarque sur une femme trans. C'était pas violent ou discriminatoire pourtant on m'a exclus. (Julie, 42 ans)*

Daarnaast draagt de groeiende verfijning van de verschillende LGBTQI+ gemeenschappen in sommige gevallen bij tot een moeilijke interne verstandhouding.

L'orientation sexuelle et l'identité du genre ce sont des choses différentes. Les communautés sont ensemble pour les revendications des droits mais ce sont des mondes très différentes. (Elisabeth, 42 ans)

Een uiting hiervan is de discriminatie naar trans*personen vanuit de LGB gemeenschap en omgekeerd.

Il y a des cafés gay ou je ne peux pas entrer. Les gays ne respectent pas les personnes trans.
(Elisabeth, 42 ans)*

Je comprend leur souffrance mais c'est un souci, les menaces de trans. Je suis accusé.e de transphobie.
(Julie, 42 ans)*

Il faut éduquer les homos aussi à l'acceptation et à l'ouverture envers les non gay blanc et les autres comme Bear, Lesb, Trans, Blacks, Arabes, pauvres. (Anna, 35 ans)*

méthos

3.4.4. Affectie op straat als stadsguerilla

Geweldservaringen hebben een duidelijk negatieve impact en de gevolgen hangen grotendeels af van het specifieke geweld. Respondenten rapporteerden dat de lichamelijke gevolgen na fysiek geweld niet geleid hebben tot blijvende letsels. De opgelopen letsels zijn dus van korte duur. De emotionele gevolgen zijn moeilijker te plaatsen. Dit geldt ook voor verbaal en psychisch geweld. In de eerste plaats ondervinden de respondenten emotionele gevolgen. Respondenten ervaren gevoelens van **innerlijke onrust, stress, angst, vernedering, schaamte en onveiligheid.**

Dat heeft echt een impact op uw welzijn. Ik blijf soms bewust binnen of ik word al automatisch onrustig. Er is echt een soort van anxiety. (Sam, 29 jaar)

After this something changed, we were inside for 2 or 3 months, the atmosphere was tense. We had fights. (Enrico, 31 yo)

There is always this fear that you're going to be insulted, that your freedom or integrity will be attacked. So no, I'm not often at ease. My brain is always on to scan the environment. (Pedro, 41yo)

In de tweede plaats volgt aanpassingsgedrag in de publieke ruimte. Ook dit is een belangrijk gevolg van geweldservaringen. Aanpassingen van gedrag kent veel gradaties en vormen. Sommige respondenten geven aan dat ze wat meer opletten in de door hen als onveilig gepercipieerde buurten terwijl anderen alle zichtbare signalen vermijden. Geen enkele respondent denkt nooit na over hoe de openbare ruimte te betreden en hoe er zich te gedragen, wat te doen/niet te doen, welke kledij te dragen/wat niet te dragen. **Er is een constante vorm van (zelf)censuur. In zulke mate bewust moeten nadenken over het eigen gedrag in de openbare ruimte staat een gewone, vrije identiteitsbeleving in de weg.**

Bijvoorbeeld mijn kledingstijl. Ik denk daar echt over na. Ik denk dan 'hoe laat ga ik thuis zijn'. (Sam, 29 jaar)

Als ik alleen ben ga ik mij meer aanpassen. Ik ga mijn tattoo meer bedekken en mij mannelijker gedragen. (Thibault, 19 jaar)

Je limite les signes. Et je suis très calculé.e dans la rue. Le fait qu'il peut passer quelque chose est toujours en tête. Je ne suis jamais 100% en sécurité. (Jessica, 29 ans)

Ik voel mij niet onveilig maar eerder oplettend. Ik ga oppassen voor gay signalen en niet openlijk tonen dat ik gay ben. (...) Als er vrienden nieuw is in Brussel en de buurten niet kent gaan we uitleg geven, we zeggen

méthos

'hey pas op' als we in minder ok buurten komen. Onder vrienden is het een gewoonte dat we ons aanpassen als we bijvoorbeeld in Kuregem aankomen. (Bogdan, 28 jaar)

Dit aanpassingsgedrag, deze vorm van zelfcensuur kent een krachtig symbool: hand in hand lopen.

Het verbergen van momenten van affectie is een standaardpraktijk. Hand in hand lopen is een bewuste handeling dat niet zomaar gebeurt. Voor sommigen is het zelfs een onuitgesproken regel, een automatisme geworden dat vanaf bepaalde straten de hand wordt losgelaten. Respondenten ervaren hand in hand lopen dan ook echt als een militante handeling.

Donner la main, c'est une acte politique, c'est la guerilla. (Mimoun, 26 ans)

J'évite à tout prix de montrer l'affection. (Alice, 27 ans)

Alle respondenten hebben als LGBTQI+ een sterk stigmabewustzijn. Stigmabewustzijn gaat over de verwachting om op een stereotype manier bekeken en behandeld te worden¹⁸. Deze verwachting gaat samen met de verwachting om slachtoffer te worden van negatieve reacties of geweld. Resultaat is een subjectief gevoel van bedreiging, al dan niet gerechtvaardigd, en geeft vorm aan het aanpassingsgedrag in de publieke ruimte. **Stigmabewustzijn in de publieke ruimte brengt waakzaamheid en terughoudendheid met zich mee en dit is exact wat we vaststellen bij het merendeel van de respondenten.** De hierboven vermelde citaten zijn een goed voorbeeld van verschillende uitingen van stigmabewustzijn.

Dit stigmabewustzijn varieert tussen respondenten en is niet noodzakelijk gelinkt aan ervaringen uit het verleden maar is ook gerelateerd aan zelfbeeld, stress coping mechanismen, seksuele oriëntatie en genderidentiteit en machtsstructuren. Zo is er het voorbeeld van Enrico die met make-up over straat loopt maar weinig last ervaart. Hij wijdt dit aan het feit dat hij een Braziliaanse zwarte man is. Respondenten met een sterke gevoeligheid rond stigmabewustzijn zullen geen of weinig zichtbare kenmerken tonen of geen tekenen van affectie tonen (bijvoorbeeld Olivier, Julie, Alice, Bogdan, Sam). Zij met een beperkte gevoeligheid rond stigmabewustzijn gaan hun gedrag of uiterlijke kenmerken weinig aanpassen (bijvoorbeeld Enrico, Zacharia, Donna, Elisabeth, Giannina). Respondenten met minder stigmagevoeligheid lijken ook sneller te (willen) reageren op incidenten

¹⁸ Dewaele, A., Vincke, J., Van Houtte, M., & Cox, N. (2008). De schoolloopbaan van holebi- en heterojongeren. Antwerpen: Steunpunt Gelijkekansenbeleid.

méthos

(zie ook 3.4.1.). Voor Diana heeft dit te maken met het gevoel niets te verliezen te hebben. We merken bij haar zelfs een gevoel van gelatenheid op door een opeenstapeling van negatieve ervaringen.

It was so difficult, I have no feelings anymore. And now I react. Before I didn't do anything, now they can accept my handbag in their face. (Diana, 29yo)

Naast de emotionele gevolgen die respondenten ervaren en de daaraan gerelateerde aanpassingsstrategieën die ze ontwikkelen, duiden respondenten ook nog het **gevoel van onmacht en onbegrip** aan voor LGBTQI+fobie. Het feit dat mensen niet voorbij verschillen kunnen kijken, blijft ontzuenderend.

Je pense que les hétéros ne sont pas les seuls à pouvoir s'exprimer. Il n'y a pas de cases, pourquoi il devrait avoir une discrimination pour ceux qui ne sont pas dans les livres religieux. En soit, c'est ça le problème. (Zacharia, 20 ans)

C'est insurmontable pour certaines personnes. (Elisabeth, 42 ans)

Laat iedereen toch gewoon gerust denk ik dat. Dat is toch niet zo moeilijk. (Giannina, 23 jaar)

3.5. Meldingen, aangiften en klachten

Tijdens de interviews en het debat werd ook gevraagd naar de ervaringen met meldingen, aangiften en klachten. Slechts weinigen hadden ervaring met meldpunten. De helft van de geïnterviewden heeft ooit al een klacht ingediend bij de politie. **Het belang van meldingen, aangiften en klachten wordt niet in twijfel getrokken.** Het belang van goed zicht te krijgen op LGBTQI+fobie is centraal. Men dient over objectieve cijfergegevens en statistieken te beschikken om de problematiek in kaart te brengen. Daarnaast moet een slachtoffer een incident kunnen aangeven en een formele klacht indienen bij politiediensten in de hoop dat strafbare feiten/daders ook daadwerkelijk vervolgd worden. In theorie volgen respondenten deze gedachtenstroom, de praktijk ziet er heel anders uit.

3.5.1. Weinig ervaring en weinig geloof in de meerwaarde van meldpunten

Ondanks het gebrek aan concrete ervaringen, hebben een aantal respondenten een mening over meldpunten. **Een gevoel van bureaucratie overheerst: een meldpunt is een tool voor/van overheidsinstanties.** Het

méthos

telt en geeft inzicht in details van incidenten maar er heerst het gevoel dat er weinig *return* is voor de informatie die je geeft. In feite weet men niet wat er bij een melding exact gebeurt, het is een stap in het duister. Omdat men weinig ervaring met meldpunten heeft en niet weet hoe meldpunten werken, vraagt men zich af wat de meerwaarde is. Gaat het hen een stap verder brengen?

Pfff ik weet het niet, dat signaleren. Dat lijkt mij enkel relevant indien er een grondige analyse gebeurt, als er sociologische duiding plaatsvindt. Niet enkel van 'kijk er zijn een aantal kwaaimannen'. (Sam, 29 jaar)

De administratie schrikt af en staat vaak niet in verhouding met het incident dat men zou melden. Bij verbaal/psychisch geweld valt het incident ook niet altijd te bewijzen.

Er is nu zo een fiche dat je kan invullen bij het Rainbow House. Dat is een goed idee, het middenveld wordt gebruikt en kan een brug zijn tussen politie en UNIA. Maar aan de andere kant, je gaat niet telkens zo een fiche invullen voor elke keer dat iemand iets roept op straat. Dat is overdreven. (Giannina, 23 jaar)

Bij UNIA bijvoorbeeld moet je de persoon herkennen of identificeren. Dat is heel moeilijk voor van die vage gevallen. (Giannina, 23 jaar)

Toch benadrukt Marie de positieve evolutie ten opzichte van een aantal jaren geleden.

Er is wel aan gewerkt aan dat melden. Er is veel veranderd door druk van organisaties. Het is een duidelijke verbetering. Nu heb je meer een luisterend oor. (Marie, 65 jaar)

3.5.2. De politie biedt geen veilige context

Respondenten hebben duidelijk meer ervaring met politie-interventies dan met meldpunten. De helft van de geïnterviewden heeft ervaring met politieoptreden of heeft één of meerdere klachten ingediend bij de politie. Zes van de zeven respondenten rapporteerden een negatieve ervaring. Onderstaand stuk over politieoptreden zal daardoor behoorlijk kritisch zijn, het betekent echter niet dat politie-interventies sowieso een negatieve ervaring zijn.

Eerst en vooral wordt melding gemaakt van het feit dat een klacht neerleggen een moeilijkheid blijft. **Het vrijgeven van informatie dat met seksuele oriëntatie of genderidentiteit te maken heeft, blijft iets**

méthos

vreemds, zeker in een slachtofferrol en in een politionele en juridische context. Slachtoffers moeten iets overwinnen om verhaal omtrent hun seksuele oriëntatie of genderidentiteit te melden. De gepercipieerde machocultuur bij de politie draagt niet bij tot een veilige context om een klacht in te dienen.

Het blijft een stigma het vrijgeven van seksualiteit, hoe “vrij” we ook zijn. Onze omgang met seksualiteit is nog altijd moeilijk. Er zijn uitzonderingen die het wel kunnen maar als puntje bij paaltje komt moet er toch nog iets overwonnen worden. (Marie, 65 jaar)

Naast de moeilijkheid om een persoonlijk verhaal omtrent seksuele oriëntatie en genderidentiteit met vreemden te bespreken, wordt ook **de rol van de politie in relatie met LGBTQI+geweld in de openbare ruimte in vraag gesteld.** Zeker wat betreft verbaal geweld zijn respondenten niet overtuigd dat de politie gecontacteerd moet worden. Voor fysiek geweld ligt het anders, dan wordt er wel sneller aangifte gedaan.

Argumenten/percepties die de rol van de politie in vraag stellen:

- De politie heeft belangrijkere dingen te doen
- Bij de politie begrijpt men de geweldservaringen van LGBTQI+ niet
- Pestgedrag in de openbare ruimte is niet belangrijk genoeg om de politie over te contacteren
- De politie kan niets doen (wettelijk gezien)
- De politie doet niets tegen LGBTQI+ (straat)geweld, neemt LGBTQI+zaken niet serieus
- De politie heeft geen kennis over het topic en heeft er geen affiniteit mee
- De politie is LGBTQI+foob, is zelf gewelddadig naar LGBTQI+
- Een klacht indienen leidt tot helemaal niets, dient tot niets
- De politie creëert geen veilige context, men is bang voor het contact met de politie

Naast kritiek over de rol van de politie wordt ook **het politioptreden zelf negatief geëvalueerd.** Enerzijds is er sprake van regelrechte discriminatie binnen de politiediensten of bij het politioptreden zelf. Dit was het geval voor Elisabeth. Zij werd in een club door agressieve mannen benaderd. Er kwam fysiek geweld aan te pas. Drie agenten werden ter plaatse geroepen maar het was Elisabeth die de club moest verlaten. Achteraf schakelde Elisabeth de Rainbow Cops in. Dit leidde tot een klacht, een intern onderzoek en een berisping van de agenten. Ze dienden ook een diversiteitsopleiding te volgen. Alice was getuige van politiegeweld dichtbij het commissariaat aan de Kolenmarkt tijdens een manifestatie.

Anderzijds bestaat het gevoel dat de politie enkel de klacht registreert maar geen verdere actie onderneemt om de zaak te behandelen. Zo zou er geen onderzoek volgen, is er **geen follow-up**, wordt er geen gevolg gegeven aan de klacht van het slachtoffer of is de wachttijd veel te lang.

méthos

The police, I don't like to go, they don't do anything. A month ago I made a complaint about full discrimination at the CPAS. I even don't receive an answer. They don't even consider my file. (Donna, 29yo)

Et quand j'avais porté plainte contre ma mère pour homophobie il a fallu 5 mois avant qu'il se passe quelque chose, avec des preuves. J'ai montré des preuves, messages, faits. Si un inconnu me dit quelque chose et que je porte plainte je pense que je peux attendre 10 ans avant qu'il ne se passe quelque chose. (...) Je ne sais pas du tout pourquoi, pourtant j'ai fait les démarches qu'il fallait. J'ai même posté la plainte avec un des contacts du directeur du xxx, mais ça n'a pas bougé. C'est à peine 5 mois après que, allez cette semaine que j'ai appris que ma mère était appelée à comparaître pour la plainte.

So the police came and we made a complaint. Then you expect the system gives you back-up. Gives a follow-up. But nothing happened. There was no follow-up on the case. (Enrico, 31yo)

Een officiële klacht indienen na een LGBTQI+foob incident vraagt moed. Het moment dat overgegaan wordt tot het indienen van een klacht is niet enkel een administratief maar ook een bijzonder **symbolisch moment** want naast het persoonlijke geweldsverhaal kaart men ook een maatschappelijk fenomeen aan (discriminatie, LGBTQI+fobie) waarvan men weet dat het bij wet verboden is. Respondenten die een klacht indienen hebben hoge verwachtingen waaraan politiediensten en het juridisch apparaat niet altijd aan kunnen voldoen. Wat er exact gebeurt na het indienen van een klacht is voor de meesten een **black box**.

La police ne comprend pas que porter plainte est aussi un acte symbolique pour nous. (Alice, 27 ans)

4. Aanbevelingen

Wat moet er gebeuren opdat de situatie van LGBTQI+ verbetert? Met deze vraag werden de interviews afgesloten. We merken op dat gelatenheid over deze vraag eerder beperkt bleef. Het merendeel van de respondenten somt een aantal aanbevelingen en suggesties op waarvan zij denken dat het een verschil kan maken. Sommige aanbevelingen blijven vaag, andere worden concreet uitgewerkt. Hieronder structureren en bundelen we de aanbevelingen van de respondenten.

We onderscheiden de culturele en structurele (preventieve) aanbevelingen enerzijds en repressieve aanbevelingen anderzijds. Merk op dat respondenten meer belang hechten aan de culturele/structurele maatregelen dan aan de repressieve.

a. Culturele en structurele aanbevelingen

- Structurele maatregelen op overheidsniveau om meer gelijkheid te creëren en uitzichtloosheid te verminderen van maatschappelijk kwetsbare jongeren.
- Educatie/opleiding rond seksualiteit vanaf kleuterklas en het basisonderwijs.
- Educatie/opleiding rond gelijke rechten vanaf kleuterklas en het basisonderwijs.
- Constante sensibilisering over LGBTQI+rechten in de vorm van openbare/lokale campagnes om bewustzijn te vergroten.
- Meer straathoekwerkers, buurtwerkers en jeugdwerkers die lokaal (in een wijk) en concreet met jongeren in contact treden.
- Eerstelijnszorg voor/met kinderen en jongeren. Hen blijven activeren, hen blijven kritische vragen stellen, hen uitleg geven.
- Wijkorganisaties, organisaties gegrond in de wijk zelf, met mensen van de wijk, die actief werken rond LGBTQI+rechten.
- Een nauwere samenwerking tussen het LGBTQI+ middenveld en andere betrokkenen zoals de overheid, de politie, UNIA.
- Een nauwere samenwerking tussen het LGBTQI+ middenveld en het lokale Brusselse middenveld (vb. vrouwenbewegingen, jongerenverenigingen,...)
- Een betere kennisopbouw rond de eigen rechten, rond de bestaande wetgeving.
- Meer zichtbaarheid van LGBTQI+ in het dagelijkse openbare leven (bvb in films, soaps,...).
- Kunst, cultuur, muziek, theater: evenementen organiseren dat mensen verbindt.
- Publieke discussies, grote debatten, fora in de openbare ruimte.
- Een grotere rol van het LGBTQI+ middenveld om *in-group violence* tegen te gaan: werken aan verstandhouding, begrip, mediëren in geval van conflict. Met vertrouwenspersonen die ervaringen verstaan en een veilige context kunnen creëren.
- Minder mediaspektakel rond trans*personen: het beste militantisme voor trans*rechten is tonen dat men volwaardig deel uitmaakt van de samenleving.

b. Repressieve maatregelen

- Meer politie op straat is voor het merendeel van de respondenten geen optie. Het performanter maken van het bestaand politieoptreden is dat wel. Twee respondenten zijn vragende partij voor meer patrouilles.
- Terugkeer van de wijkagent: het creëren van een brugfiguur die een bepaalde wijk en zijn bewoners goed kent.
- Concrete werkstraffen voor daders.
- Meer (GAS) boetes uitschrijven en strengere straffen.
- Apps zoals Fix My Street maar dan om problemen met LGBTQI+geweld aan te duiden, cf Touche Pas à Ma Pote.
- Organisaties die specifiek strijden tegen LGBTQI+fobie, die werkt met daders, vrijwilligerswerk voor daders.
- Mogelijkheid om zelfverdediging aan te leren (niet enkel fysiek, ook verbaal), cf Garance.

5. Conclusie

Dit rapport schetst de details en analyseert de onveiligheidsgevoelens en ervaringen met verbaal, fysiek, seksueel en materieel geweld tegen LGBTQI+personen in de gewestelijke openbare ruimte. Via een focusgroep en interviews leren we meer over de microdynamiek van zulke situaties, wat het precies betekent om slachtoffer te worden en hoe onveiligheidsgevoelens/geweld de persoonlijkheid en het dagelijks leven beïnvloeden.

De interviews waren stuk voor stuk intens en emotioneel maar tegelijkertijd hebben respondenten hun ervaringen met een groot bewustzijn kunnen verwoorden. Als slachtoffer heeft men de ruimte moeten nemen/genomen om te reflecteren, niet enkel over de gewelddadige situatie zelf maar ook over het eigen handelen, het handelen van anderen, over de brede samenleving en de context waarin geweld kan plaatsvinden. Deze reflectie leidt bij de respondenten tot een **kritisch bewustzijn over de positie van LGBTQI+ in het Brusselse Gewest**.

De positie van LGBTQI+ is ondanks de grote diversiteit aan mensen in het Brusselse Gewest (en dus de nabijheid van velen die ‘anders-zijn’) niet ideaal. **LGBTQI+ kunnen hun seksuele oriëntatie en genderidentiteit niet altijd ten volle beleven in de openbare ruimte**. Er staat een rem op de vrije identiteitsbeleving in Brussel, zeker in sommige buurten. Deze buurten worden door respondenten omschreven als de buurten waar sociale achterstelling heerst. Het is dus niet zozeer een loutere geografische situering die de context voor geweld vormt, dan wel een socio-economische en een socio-geografische.

Incidenten in de openbare ruimte gebeuren onverwacht en op elk moment van de dag. Ze zijn grotendeels een reactie op zichtbare kenmerken maar er is meer dan enkel ‘toevalligheid’ of ‘verkeerde plaats, verkeerde moment’. Incidenten zijn ook een reactie op de gepercipieerde kenmerken van slachtoffers: gender, leeftijd, seksuele oriëntatie en genderidentiteit, etniciteit en socio-economische status. De citaten van respondenten die hun slachtofferschap interpreteren, duiden dit goed: als vrouw is er het bijkomende risico op seksistisch geweld; trans*personen ervaren heel specifieke vormen van geweld én discriminatie; blanke cis homomannen ervaren/interpreteren incidenten sterk vanuit hun geprivilegieerde positie. In die zin kunnen we geweld tegen LGBTQI+ zien als **resultaat van een botsing tussen een geprivilegieerde positie en een achtergestelde positie** (man versus vrouw; genderstereotiep versus gendernonconform; blank versus gekleurd; kanrijk versus kansarm,...). **Problemen worden dus voornamelijk veroorzaakt door aanwezige machtsstructuren**. Enerzijds bevestigt het geweld in de openbare ruimte bepaalde machtsverhoudingen. Anderzijds zijn het geweld en de agressies in de openbare ruimte een manier om macht te claimen vanuit een achtergestelde positie.

De onveiligheidsgevoelens en geweld hebben een negatieve impact op respondenten. Niet alleen zijn er de **emotionele gevolgen** (denk aan stress, angst, schaamte, vernedering) maar respondenten wijzen ook op **gedragsaanpassingen**. Het gaat een vorm van (soms automatisch) opgelegde zelfcensuur die afhankelijk is van het stigmabewustzijn. Bij meer gevoeligheid rond stigmabewustzijn zal men terughoudend zijn en gedrag meer

méthos

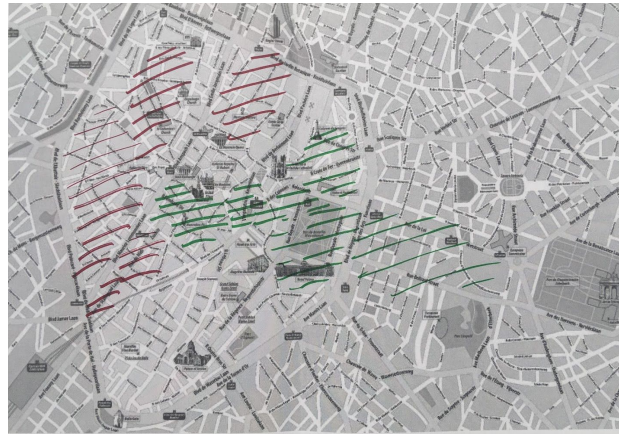
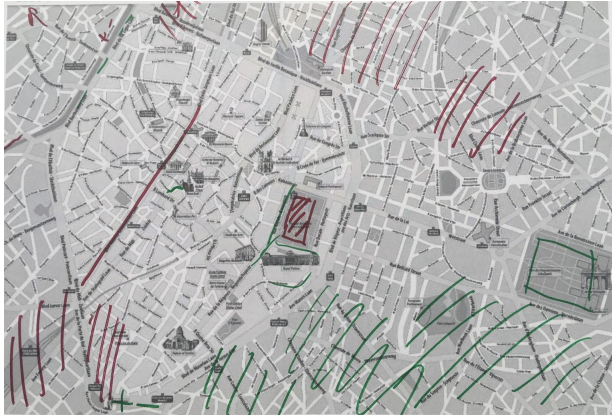
aanpassen. Vaak zal men bij incidenten niet reageren. Bij minder gevoeligheid rond stigmabewustzijn past men gedrag minder aan en is er meer kans dat de dader een reactie kan verwachten. Stigmabewustzijn is niet noodzakelijk afhankelijk van de incidenten die men meemaakte.

Ook negatieve ervaringen binnen de LGBTQI+gemeenschap werden besproken tijdens de interviews. Discriminatie en agressie tussen verschillende groepen onderling worden best erkend. Het leidt immers in veel gevallen tot fricties en zelfs (zware) psychologische schade. Deze vaststelling is niet nieuw. De grote diversiteit binnen de brede LGBTQI+gemeenschap creëert een levendige gemeenschap waar (menings)verschillen gangbaar zijn. Beleidsmaatregelen dienen hier rekening mee te houden: de diversiteit binnen de LGBTQI+ gemeenschap is groot en een ***one-size-fits-all* aanpak zal bij voorbaat een maat voor niets zijn.**

De resultaten van dit onderzoek en meer bepaald de aanbevelingen moeten leiden tot meer gerichte beleidsmaatregelen. Niet enkel de overheid maar ook politie en zeker het lokale middenveld - al dan niet LGBTQI+ kunnen hiertoe bijdragen. De aanbevelingen in dit rapport zijn een eerste aanzet en kunnen denkoefeningen richting geven. Verder onderzoek dient o.i. dan ook eerder geconcipieerd te worden als een zoektocht naar werkbare maatregelen. **Een doorgedreven samenwerking tussen overheidsinstanties en middenveld lijkt ons daarin cruciaal.**

méthos

Bijlage/Annexe

méthos

méthos

